दिल्ली पब्लिक स्कूल

बोकारो इस्पात नगरम्

कक्षा – 8 **संस्कृत नियत–कार्य (संख्या–3) 2009–2010**

1. निम्नलिखित पदों में प्रकृति और प्रत्यय अलग कीजिए –

(क)	वीक्ष्य	(च)	प्रमुदिताः
(ख)	प्रहृष्य	(छ)	लब्ध्वा
(ग)	विस्मर्तुम्	(ज)	वर्णितम्
(घ)	मृतः	(झ)	प्राप्तवान्
(ङ)	अभ्यर्च्य	(ञ)	भूत्वा

2. निम्नलिखित श्लोकों का आशय लिखें –
   (क) योगस्थः कुरु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा धनञ्जय।
   सिद्ध्यसिद्ध्योः समो भूत्वा समत्वं योग उच्यते।।
   (ख) विद्या नाम नरस्य –––––––––– पशुः।
   (ग) न साहसम् अनारुह्य नरो भद्राणि पश्यति।

3. निम्नलिखित अंकों को संस्कृत में लिखें –
   72, 96, 38, 49, 53, 7, 61, 83, 24, 100

4. सन्धि अथवा विच्छेद कीजिए –
   कस्मिंश्चित्, यावत्+जीवनम्, स्वच्छं जलम्, एषः+आगच्छति, विद्यार्थी, नैतद्, धर्मादायुः, यः+अपयशसः, भर्तुः+एव, कर्मण्येव।

5. निम्नलिखित पदों की सहायता से संस्कृत में पाँच वाक्य लिखें –
   क्रिकेटखेलः, दूरदर्शने, भारत–पाकिस्तानमध्ये, दृश्यते, विजयः, आकर्षकः, भविष्यति, जनसम्मर्दः, करतालम्, यच्छन्ति।

6. संस्कृत में पाँच वाक्यों का अनुच्छेद लिखें –
   (क) वसन्तपञ्चमी (ख) व्यायामः (ग) सत्यमेवजयते

7. नीचे दिए गए चित्र का वर्णन संस्कृत में पाँच वाक्यों में कीजिए। सहायता के लिए मञ्जूषा में कुछ शब्द दिए गए हैं।

मञ्जूषा –

कुटीरः, ग्राम्य–जीवनम्, महिला, पुरतः, वृद्धः, खट्वायाम्, बालौ, विश्राम्यति, पचति, वृक्षस्य।

8. निम्नलिखित अनुच्छेद को पढ़िए और प्रश्नों के उत्तर दीजिए –

ग्रीष्मकालः सुखदस्य वसन्तकालस्य पश्चात् आगच्छति। ग्रीष्मकाले सूर्यस्य आतपः प्रखरः वर्तते। मानवाः पशु–पक्षिणः वृक्षाः, पादपाः चापि प्रखर–तापेन व्याकुलाः भवन्ति। केचित् जनाः विहाराय पर्वतस्थलेषु गच्छन्ति, केचित् गृहे वातानुकूलितेषु कक्षेषु तिष्ठन्ति। नद्यः, सरोवराः, तडागाः च शुष्यन्ति। सर्वत्र जलस्य अभावः दृश्यते। परं यदि ग्रीष्म–कालस्य प्रचण्डः तापः न स्यात् तर्हि मेघाः कथं भविष्यन्ति। मेघान् विना कुतः वृष्टिः ? ग्रीष्मकालस्य प्रभावात् एव वर्षा–ऋतुः आगच्छति। ग्रीष्मकाले गुलमोहर–वृक्षेषु रक्तानि पुष्पाणि अतीव शोभन्ते। मल्लिका–मालती–पादपेषु सुगन्धमयानि श्वेतानि पुष्पाणि विकसन्ति।

1. एक पद में उत्तर दीजिए –
   1. ग्रीष्मकालः कस्य कालस्य पश्चात् आगच्छति ?
   2. जनाः किमर्थं पर्वतस्थलेषु गच्छन्ति ?
   3. ग्रीष्मकाले कस्य अभावः दृश्यते ?
   4. केषु वृक्षेषु रक्तानि पुष्पाणि ग्रीष्मकाले आगच्छन्ति ?
2. एक वाक्य में उत्तर दीजिए –

   श्वेतानि पुष्पाणि कुत्र विकसन्ति ?
3. निर्देशानुसार उत्तर दीजिए –
   1. स्यात् = ... धातुः .... लकारः .... पुरुषः .... वचनम्
   2. विहाराय = ... विभक्तिः .... वचनम्
4. (क) समानार्थकम पदम् चित्वा लिखत – प्रचण्डः = ...

   (ख) विलोमपदम् लिखत – शैत्यम् = ...

9. 11–20 पाठ तक सारे शब्दार्थों को याद करें।

10. मञ्जूषा में दिए गए शब्दों की सहायता से निम्नलिखित संवाद पूरे कीजिए –

पितामही – मुकुल ! त्वम् किम् .... ?

मुकुलः – अहं संस्कृतं पठामि। अद्य मम .... अस्ति।

पितामही – त्वम् .... काम् काम् भाषां पठसि ?

मुकुलः – अहम् विद्यालये ...., हिन्दीभाषां, संस्कृतभाषां च पठामि।

पितामही – एवं संस्कृतभाषा तव .... अस्ति।

मुकुलः – आम्, पितामहि !

पितामही – किं सर्वे .... संस्कृतं पठन्ति ?

मुकुलः – नहि, केचित् छात्राः .... पठन्ति।

मञ्जूषा –

आंग्लभाषाम्, फ्रेञ्च–भाषाम्, छात्राः, करोषि, संस्कृत–परीक्षा, तृतीया भाषा, विद्यालये, भाषाम्

11. नियतकार्य 1 और 2 की पुनरावृत्ति (केवल व्याकरण अंश)

———————0———————